

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI MƏDƏNİYYƏT VƏ TURİZM
NAZİRLİYİ
F.KÖÇƏRLİ ADINA RESPUBLİKA UŞAQ KİTABXANASI
ELMİ-METODİKA ŞÖBƏSİ**

**Azərbaycanın görkəmli uşaq yazıçısı
Qəşəm İsabəylinin anadan olmasının 65
illiyi münasibətilə**

**“Əlvan duyğular”
(metodiki vəsait)**

B A K I – 2013

Tərtib edəni: Könül Səmədzadə – F.Köçərli adına Respublika Uşaq
Kitabxanası elmi-metodika şöbəsinin baş kitabxanaçısı

Redaktor: Fizurə Quliyeva – F. Köçərli adına Respublika Uşaq
Kitabxanasının direktoru

Tərtibçidən

Müxtəlif həyat hadisələrinə, ətraf aləmə böyük maraq göstərən, hər şeyin mahiyyətinə varmağa çalışan, bugünkü uşaq, əqli intellektual qabiliyyəti ilə 30-40 il bundan əvvəlki yaşadlarından xeyli fərqlənir. Orta ümumtəhsil məktəblərinin ilk pillələrindən başlayaraq uşaqlara həyat, ətraf aləm, özündən böyüklərin işi-peşəsi haqqında məlumat vermək, onlarda müəyyən anlayışlar formalaşdırmaq, mənəvi hisslərini, milli-vətənpərvərlik tərbiyəsini qüvvətləndirmək indi dövrün ən başlıca məsələlərindəndir. Lakin etiraf edək ki, həmin problem xarakterli məsələlərin, qarşıda duran vəzifələrin həllini təkcə ümumtəhsil məktəblərinin, digər təlim-tərbiyə ocaqlarının üzərinə atmaq bu günün tələbləri ilə həmahəng səslənmir. Bu da məlumdur ki, hər bir məktəbin, ailənin, hər bir uşağın yeni, maraqlı kitaba, musiqi və təsviri incəsənət əsərlərinə böyük ehtiyacı var. Belə müasir əsərlər öz növbəsində balalarımızın ümumtərbiyə prosesini zənginləşdirir, estetik-emosional əsaslarda qurulmasına zəmin yaradır.

Müasir dövrün indiki mərhələsində xalqımıza kamil, şüurca yetkin insanlar daha çox lazımdır. Belə insanların yetişməsində uşaq ədəbiyyatının misilsiz əhəmiyyəti vardır. Məhz elə buna görə uşaq ədəbiyyatının ideya-bədii səviyyəsinin yüksəldilməsinə həmişə qayğı göstərilmişdir.

Uşaq ədəbiyyatı böyüməkdə olan nəslin tərbiyəsində böyük əhəmiyyətə malikdir. Balacaları vətənpərvərlik, humanizm, düşmənə nifrət, beynəlmilətçilik ruhunda tərbiyə etmək üçün yüksək səviyyəli uşaq əsərlərinin yazılmasına həmişə böyük ehtiyac olub.

Və bu baxımdan da uşaqlar üçün yazılan əsərlərdə müasir dövrün nəbzi tutulmalı, coşqun və qaynar həyatımız öz bədii inikasını tapmalıdır. Bu uşaq yazıçılarını düşündürən ən aktual problemlərdən biridir. Uşaqlar üçün yazılan əsərlərin yalnız formasına yox, həm də məzmun və ideya saflığına fikir vermək lazımdır.

Uşaq ədəbiyyatı ümumi bədii ədəbiyyatın ayrılmaz tərkib hissəsi olub, 3 yaşından 15-16 yaşa qədər olan uşaqların həyatını bədii və obrazlı şəkildə işıqlandırır. Ümumi bədii ədəbiyyata xas olan bütün xüsusiyyətlər uşaq ədəbiyyatına da aiddir.

Beləki, uşaq dövrünün özü də müəyyən mərhələlərə bölünür. Ayrı-ayrı yaş mərhələlərinə mənsub olan uşaqların özlərinə məxsus xarakter xüsusiyyətləri vardır. Buna görə də uşaqlar üçün yazıb-yaradan sənətkarlar oxucuların bu xüsusiyyətlərini nəzərə almalıdırlar.

Yaş xüsusiyyəti balacaların bilik səviyyələri, iradəsi, diqqəti, hafizəsi, yaddaşı, fizionomiyası ilə ölçülür. Uşaqların bədii zövqünün dərəcəsi, əməyə münasibəti, vətənpərvərlik, humanist duyğularının inkişafı da buraya daxildir.

Uşaq ədəbiyyatı həmçinin balalarımıza həyatı öyrədir, onlara bilik və məlumatlar verir. Uşaq ədəbiyyatı oxucularına həyatı daha dərindən dərk etməkdə kömək edir, dünyagörüşlərini genişləndirir, bədii zövqlərini inkişaf etdirir.

Deyilənə yekun vuraraq belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, uşaq ədəbiyyatı məqsədinə görə yox, xarakter xüsusiyyətinə görə, yəni forma və məzmun sadəliyinə, dil və üslub səlisliyinə görə ümumi ədəbiyyatdan ayrılır.

I Bölmə:

Həyat və yaradıcılığı.

Uşaq psixologiyasına dərindən bələd olan, onların nəbzini tutmağa çalışan, həyatda görüb duyduqlarını ustalıqla, kövrəkliklə qələmə alan gənc şairlər sırasında Qəşəm İsabəylinin adını ümidlə çəkmək olar. Qəşəm İsabəyli Azərbaycan uşaq ədəbiyyatında bədii sözün qüdrətinə dəyər verən, uşaq psixologiyasının ciddi, həm də dərin müşahidəçisi kimi çox maraqlı əsərlər yazan və bütün bunların mayasını həyat gerçəkliklərindən əxz edən qələm sahibidir. Yazıçı bu sahədə araya-ərsəyə gətirdiyi poeziya və nəsr nümunələri ilə yetmişinci illərdən üzü bəri yol gəlir. Bu yollarda mədəni-mənəvi yaddaşımızı “Balaca, bap-balaca”, “Şam nağılı”, “Əkil-Bəkil”, “Ü-ü-ü”, “Nənəm təkdi” kimi əsərlərlə zənginləşdirib. O, uzun zaman yaradıcı imkanlarını əsasən uşaq ədəbiyyatının inkişafına həsr etmişdir. Uşaq aləminə dərindən bələd olan, o aləmin ab-havasına çox ustalıqla daxil olan yazıçının əsərləri bu mənada hər zaman diqqəti cəlb etmiş, hətta onlardan mükafata layiq görüləni də olmuşdur.

Qəşəm İsabəyli 1948-ci ildə Kürdəmirin Xəlsə kəndində dünyaya göz açıb, bu kənddə böyüyüb, orta məktəbi bitirib, BDU-nun coğrafiya fakültəsinin məzunu olub. 1972-ci ildə universiteti bitirdikdən sonra üç il doğma Axtaçı və Beyi kənd məktəblərində müəllim kimi fəaliyyət göstərmişdir. Uzun-uzadı yollar keçəndən sonra Qəşəm İsabəyli C. Cabbarlı adına “Azərbaycanfilm”də və “Yazıçı” nəşriyyatında redaktor, “İşıq” nəşriyyatında redaksiya müdiri, “Şur” nəşriyyatında direktor vəzifələrində çalışıb. Hazırda “Şirvanəşr”in təsisçisi və direktorudur. 1967-ci ildən dövrü mətbuatda çıxış edən Qəşəm İsabəylinin ilk kitabı son dərəcə bədii, özünəməxsus “Balaca bap-balaca”, “Şam nağılı”, “Əkil-bəkil”, “Nənəm təkdi”, “Ü-ü-ü”, “Bir qarıyla bir qoca”, “Bir qəlbin məhəbbət etirafları” və “Samur at minir” adlı son kitabları 2006-cı ildə nəşr olunub. 1989-cu ildə Q.İsabəylinin “Əkil-bəkil” kitabı Yazıçılar İttifaqı, Dövlətnəşrkom və Azərbaycan komsomolunun “İlin ən yaxşı kitabı” mükafatına layiq görülüb. Görkəmli şair və yazıçılarla M.İsmayıl, (M.Araz, H.Ziya, F.Dərgahov və s.) yaxın təmas yaradan Q.İsabəyli ömrünün yarısından çoxunu uşaq ədəbiyyatına həsr etmiş, xüsusilə 80-90-cı illərdə onun yaradıcılığı ədəbi ictimaiyyətin diqqətini daha çox cəlb edə bilmişdir. Şairin şeirləri rus, ingilis, ukrayna, belorus, qırğız və s. dillərdə çap olunub.

Q.İsabəylinin “Balaca,bap-balaca”, “Nənəm təkdi”, “Əkil-bəkil”, “Ay külək, nə əsirsən” adlı şeir kitablarını vərəqlədikcə Vətən torpağının şoran çölləri, palçığı dizə çıxan, az-az insan ayağı dəyən narahat yolları göz önündə canlanır.

Pafoslu idarələrdən uzaq olan, real həyat gerçəkliyini qələmə almağı daha çox sevən şair uşaqlara bu yerləri də sevməyi təbliğ edir. Bu yerlərin zəhmətkeş, hər əziyyətə dözümlü, əli qabarlı, gözü-könlü tox, həqiqət və ədalət arzusu ilə yaşayan ağsaqqal və ağbirçəklərinin həyat tərzini qələmə alan müəllif zamanın gərdisini yazıya köçürür:

Nənəm təkdi Xəlsədə,
Üçcə göz otaqda tək.
Qapısında təndiri,
Süfrəsində düz-çörək.

Q. İsabəylinin uşaqlar üçün yazdığı şeirlərin axıcı ahəngi, körpə ruhuna uyğun sadəliyi və təbiiliyi sadə deyim tərzini onun üstün cəhətlərindəndir.

Qəşəm İsabəylinin ilk qələm nümunələrinin yaranması 1980-ci illərin əvvəllərinə təsadüf edir. Yaradıcılığa əsasən şeirlə başlayan Qəşəm İsabəylinin ilk şeiri “Balaca, bap-balaca” şeiri, dilinin sadəliyi, səmimiyyəti, ifadələrinin aydınlığı ilə seçilir. Sanki şair balaca, bap-balaca olan uşaqların dünyasından söz açacağını bildirir və demək istəyir ki, uşaq ədəbiyyatı balaca olsa da, çox böyük həqiqətləri ifadə edir. Siz onun balacılığına baxmayın. Zahid Xəlil demişkən, kiçik qılgılcımla böyük tonqallar yandırmaq olar. Balaca şamla böyük otaqları işıqlandırmaq olar, balaca açarla böyük qapıları açmaq olar.

Tarixə bir nəzər salmaq. Professor Zahid Xəlilin ifadəsi ilə desək, “Azərbaycan uşaq poeziyası sənət dünyasına at belində gəldi”. Elə ilk təşəkkül dövründə şedevrlər yaratdı. M.Ə.Sabirin “Cütçü”, “Yaz günləri”, “Uşaq və buz”, A.Şaiqin “Tülkü həccə gedir”, “Tıq-tıq xanım”, A.Səhhətin “İt və kölgəsi”, “Yaz səhəri”, “Vətən”, R.B.Əfəndiyevin “Durna”, M.Müşfiqin “Şəngülüm, Şüngülüm”, S.Vurgunun “Ayın əfsanəsi”, R.Rzanın “Şəkil və Çəkil”, Ə.Cəmilin “Can nənə, bir nağıl de” kimi əsərləri yəqin ki, hələ çox nəsillərin ədəbi tərbiyəsi ilə məşğul olacaqdır. Lakin bu gözəl nümunələr ümumi ədəbiyyatımızın kontekstində dəryada damlalara bənzəyir. Bütövlükdə uşaq ədəbiyyatımız çətin döyüşlərdə, zamanın sınaqlarında çox əsərlərini itirmişdir.

II Bölmə:

Yubiley tədbirlərinin keçirilməsi.

Q. İsabəyli xüsusilə 90-cı illər Azərbaycan uşaq ədəbiyyatının ilk inkişafına təkan verən qələm sahiblərindən biridir. Yaradıcılıq yollarında heç vaxt arxayınlaşmayan, öz şirin üslubu, rəvan dili ilə uşaqların mənəvi dünyasını fəth edən Q. İsabəylinin bu il 65 yaşı tamam olur. Elə bu münasibətlə bu gün Azərbaycan uşaq ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi Qəşəm İsabəylinin yubileyi ilə bağlı bir çox silsilə tədbirlərin keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Tədbirlərin keçirilməsində məqsədimiz bir çox uşaq yazıçı və şairləri ilə yanaşı həmişə balacaları gözəl şeir və həm də maraqlı nəsr əsərləri ilə sevindirən Qəşəm İsabəylinin zəngin ədəbi irsinin oxucular arasında daha da sevilməsinə xidmət etməkdən ibarətdir. Respublikamızın bir çox təhsil ocaqlarında, məktəblərdə, kitabxanalarda və bir sıra mədəniyyət ocaqlarında silsilə tədbirlərin keçirilməsinə start verilmişdir. Həmçinin F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasında da Qəşəm İsabəyli yaradıcılığının geniş təbliği üçün bir sıra tədbirlər planı hazırlanmışdır. Tədbirlər planına kitab sərgisini, şeir müsabiqəsini, viktorinanı, kitab müzakirəsini, ədəbi-bədii gecəni və s. müxtəlif tədbirləri salmaq olar. Sərgi müxtəlif başlıqlar altında keçirilə bilər. Məsələn: “Q.İsabəyli-65”, “Uşaqların sevimli yazıçısı”, “Uşaqların yaxın dostu”, “Q.İsabəyli Azərbaycanın görkəmli müasir uşaq yazıçılarından biri kimi” və s. Kitabxanada hazırlanan “**Q.İsabəyli-65**” adlı kitab sərgisinin nümunəsini veririk:

Başlıq: “Q.İsabəyli-65”

Sitatlar:

1. Təcrübəli şair, yazıçı da təcrübəli əkinçi kimidir. Axtarışı mütləq bəhrə verir. Qəşəm İsabəyli belə şair və yazıçılardandır.

Məmməd İsmayıl

Şair

2. “Nənəm təkdi” poeması olduqca orijinal üslubda qələmə alınmışdır.

Zahid Xəlil

Uşaq yazıçısı

3. Nədir Qəşəm İsabəyli şeirlərinin diqqəti cəlb edən məziyyəti? Hər şeydən əvvəl xəlqiliyi.

Ələviyyə Babayeva

Nasir, tərcüməçi

4. Uşaq psixologiyasına dərinlən bələd olan, onların nəbzini tutmağa çalışan, həyatda görüb duyduqlarını ustalıqla, kövrəkliklə qələmə alan gənc şairlər sırasında Qəşəm İsabəylinin adını ümidlə çəkmək olar.

Qədir Aslanov

“İşiq” nəşriyyatının redaktoru

5. Qəşəm İsabəyli dağda doğulsaydı, işgüzarlıqda onu bal arısına oxşadardım. Ancaq o, aran balası olduğu üçün onun zəhmətkeşliyi yayda səhərdən-axşamacan qış ruzusunu toplayan, “yoruldum” deməyən qarışqa çalışqanlıqına bənzədilə bilər.

Əjdər Ol

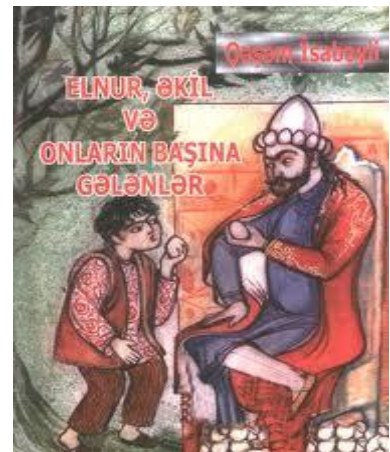
Yazıçı-jurnalist

6. Q. İsadəninin “Əkil-Bəkil” poeması bütövlükdə kiçikyaşlı məktəblilərin bədii marağını dinamik şəkildə inkişaf etdirən, onların vətənpərvərlik tərbiyəsinə qüvvətli təsir göstərən dəyərli əsərdir. Xoşbəxt gələcəyimiz olan balalarımız üçün bu qəbildən yazılan əsərlərə geniş yer verilməsi ümumtərbiyənin, estetik mədəniyyətin yüksəldilməsi işinə ancaq fayda verir.

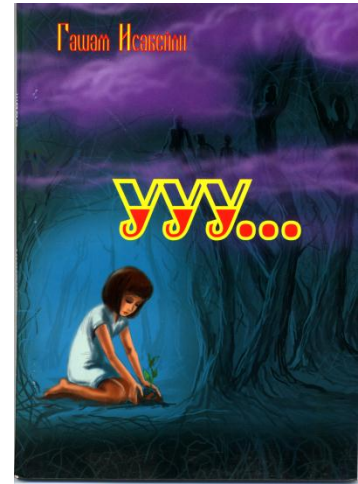
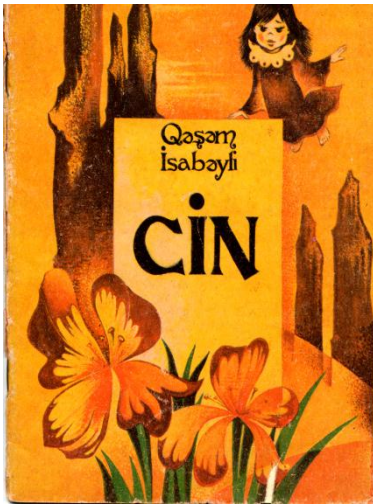
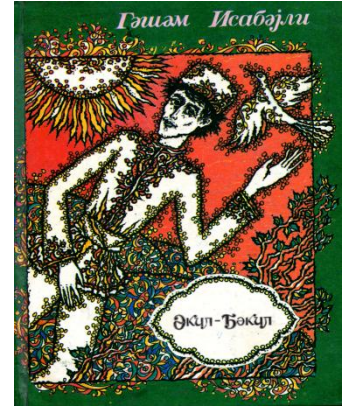
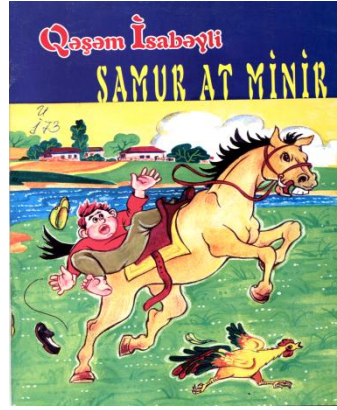
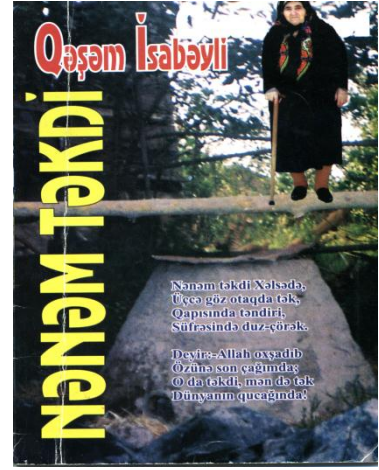
Vidadi Xəlilov

Akademik

Sərgidə şair Qəşəm İsabəylinin kitabları nümayiş olunur:

Şeir parçası:

Yazdım “Əkil-Bəkil”i,
Çap etdim, oxuyasan.
Bir az da sözlərimin
Qoxusunu duyasan.

Kitabxanada Q.İsabəylinin yubileyi ilə əlaqədar keçirilən tədbirlərdən biri də kitab müzakirəsidir. Kitab müzakirəsində Q.İsabəylinin uşaqlar üçün yazdığı və uşaqlar arasında ən çox sevilən “Əkil-Bəkil” adlı kitabının müzakirəsidir. “İşıq”

nəşriyyatı tərəfindən 1990-cı ildə ” nəşr olunan bu əsər Q.İsabəylinin ən iri həcmli əsərlərindən biridir.

Poemanın baş qəhrəmanı Bəkilin 13 yaşı var. Əkil sərhədyanı kəndlərin birində yaşayır. Məlumdur ki, sərhəd zonasında yaşayan hər kəsdən xüsusi sayıqlıq və diqqət tələb olunur. Onlar sərhədçilərin ən yaxşı köməkçiləri olmalıdır. Balaca Bəkildə bu xüsusiyyətlərin hamısı var. O, şəhərli şagird dostlarına başına gəlmiş maraqlı əhvalatları şirin, yumoristik bir dillə nəql edir. Uşaqları sərhəd zastavasına necə aparmağından, onlara bir dəfə dövlət sərhəddini pozmuş hiyləgər casusu necə tutduğundan danışır. Povestdə əsas qəhrəmanlardan olan Bəkil ümumiyyətlə, diribaş, tədbirli, ağıllı, yaxşı oxuyan, idmanı sevən, ayıq-sayıq bir oğlandır. Buna görə də sərhədçilər onu çox sevir.

Poemada şair Bəkili elə məhəbbətlə təsvir edir ki, istər-istəməz adamın yadına nağıllarımızdakı ağıllı Cırtan, Keçəl, İdiğ-Bıdığ və başqa qəhrəmanlar yada düşür.

Əziz oxucular, sual edə bilərsiniz ki, yazıçı “Əkil-Bəkil” poeməsindəki Bəkil surətinin adını haradan qoyub. Q. İsabəyli Bəkil adını təsadüfə seçməyib. Bəkil qədim Oğuz ellərində sərhəd gözətçisi olub. Bildiyiniz kimi, nağıl dili yüyürək olur. Bəkil səhifədən-səhifəyə gözüümüz önündə böyüyür, boya-başa çatır. Orta məktəbi uğurla bitirir. Hamı kimi o da əsgərliyə gedir. Onu bir sərhəd zastavasının komandiri respublika Hərbi komissarlığına məktub yazaraq öz hissələrində saxlamağı xahiş edir. Komissarlıqdan da razılıq verirlər. Bəkil isə həqiqi hərbi xidmətini çəkərkən hamıya nümunə olur. Hərbi xidmətdə göstərdiyi igidliyə və şücaətə görə “Qırmızı Ulduz” ordeni ilə də təltif olunur. Q.İsabəyli Əkil-Bəkili məktəbdən başlamış, böyüyüb-yaşa dolanadək çox çətin imtahanlardan keçirir. Vətən həsrətilə ürəyi döyünən Bəkil bütün sınaqlardan alnıaçıq çıxır. Bəkilin əsgəri xidmətə çağırılması, sərhəddə, Vətən qarşısında borcunu ləyaqətlə yerinə yetirməsi, general Əliyevin şəxsən onunla görüşüb söhbət etməsi, xoş arzularla Bəkilin toy məclisində iştirak etməsi səmimiyyətlə qələmə alınmışdır.

Əziz oxucu! Müəllif bu poemanı müxtəlif fasilələrlə üç dəfə təzədən işləyib, əslində yazıb desək daha doğru olar. Poema yazmaq, özü də bitkin, kamil bir poema yazmaq indi həqiqətən də çətin bir işdir. Poema ilk sətirlərindən oxucunu ələ alır, onu Əkil-Bəkilin ömür yollarında düşdüyü müxtəlif məcaralardan keçirir. Bu da təbii bir haldır. Yazıçı poemada öz qəhrəmanını Əkil-Bəkili müxtəlif həyat məcaralarına salır. Məktəbli Əkildən əsgər Bəkilə kimi bir zaman məsafəsi fəsil-fəsil xalqın tarixi mərhələlərinin fonunda tərənnüm olunur.

Əkil-Bəkil sadəcə
Əkil-Bəkil deyildi.
Söz idi, söhbət idi,
Ağızdı...gözdü...dildi.

Q.İsabəylinin qələmə aldığı bu kitab bədii tərtibatına görə də diqqəti cəlb edir. Kitabdakı zövqlə hazırlanmış şəkillərdən oxucu heç də ayrılı bilmir. İki hissədən ibarət olan bu kitab “Ən yaxşı uşaq kitabı” adlı Respublika müsabiqəsində ikinci mükafata layiq görülmüşdür. Bir sözlə, əziz oxucular inanırıq ki, “Əkil-Bəkil” sizin stolüstü kitablarınızdan biri olacaqdır. Biz isə öz növbəmizdə kitabın müəllifinə yeni-yeni yaradıcılıq uğurları arzulayırıq.

Yubileylə bağlı kitabxanada keçirilən tədbirlərdən biri də səhərcikdir. Səhərciyi keçirmək üçün kitabxanaçı kiçik yaşlı uşaqları nağıl otağına toplayır. Və burada şair Qəşəm İsabəylinin “Elnur, Əkil və onların başına gələnlər” adlı kitabındakı “Çörək niyə dadlıdır?” nağılını səhnələşdirib uşaqlara danışır. Uşaqlar əvvəlcədən qeyd etmək istərdik ki, bu nağıl maraqlı, ibrətamiz, məzəli və əxlaqi keyfiyyətlərlə zəngin uşaq ədəbiyyatı nümunəsidir. Şirin bir nağıl diliylə qələmə alınmış bu əsər sizin kimi kiçik yaşlı balalar və məktəbli uşaqlar üçün sinifdən xaric oxu kimi nəzərdə tutulmuşdur.

“Çörək niyə dadlıdır?”

- Elnur: Bu nədi baba?
Baba: Çörəkdi, oğlum.
Elnur: Çörək nədən olur, baba?
Baba: Buğdadan. Kasıb süfrəsinin çörəyi isə darıdan olur, hansı ki, quş yemidi, arpadan olur, hansı ki malqaraya verirlər. Buna da ölməz çörəyi deyirlər.
Elnur: “Ölməz çörəyi” nədi?
Baba: Kasıbın süfrəsinin xörəyi də çörəkdi, çörəyi də. Çörək onu ölümdən qoruyur.
Elnur: Uyy, baba, nə dadlıdı! Heç buğda belə şirin deyil.
Baba: Sən buğdanı dən-dən udmusan, dadını duymamısan. Biz isə buğdanı un edib, bişirmişik axı!
Elnur: Bəs bu nədi?
Baba: Pendirdi. Onu da südü bişirməklə hasil etmişik.
Elnur: Bəs bu?
Baba: Çaydı.
Elnur: Suyu bişirmisiniz hə?
Baba: Ha...ha...Düzünə qalsa, sən deyəndi, ay Əkil!
Elnur: Baba, siz hər şeyi bişirməklə dadlı edirsiniz, hə?!?
Baba: Elədi, ay ağıllı bala! Elə adamı da bişirəsən ki, gərək dada gəlsin!
Elnur: Dada gəlsin? Adamın da dadı olur, ay kişi!?
Baba: Hər adam adam olmadığı kimi, hər adamın da dadı olmur. Adamın dadı adam olmağındadı, balalarım!

- Elnur: Necə dedin, ay baba!?
- Baba: Bəs nə bilmişdiniz!? Biz öz-özümüzə adam olmuşuq məgər, ay qırışmallar!?
- Elnur: Ayıb olmasın, ay baba, götürək səni.
- Baba: “Hə” de. Baba: Hə!
- Elnur: Səni kim bişirib?
- Baba: Kim bişirəcək, nənən!?
- Elnur: Bəs nənəmi?
- Baba: Mən!
- Elnur: Ha...ha...ha...
- Baba: Niyə gülürsən!? Bişirmişəm ki, mənə arvad olub da. Çiy olsaydı, görəndi hansı dərənin dibində qalmışdı.
- Elnur: Ay, baba, lap biz qanmaz olduq, dediklərinə inandıq. Turalım səni nənəm bişirib, nənəmi də sən, bəs Əkillə mənim aşpazım kim olacaq, Allah qoysa!?
- Baba: Adam iş –gücdə bişməklə adam olur, balalarım!

Sonda kitabxanaçı uşaqlara bir çox suallarla müraciət edir:

1. Uşaqlar nağıl xoşunuza gəldi?

Bəli.

2. Uşaqlar Qəşəm İsabəyli kimdir?

Qəşəm İsabəyli uşaqların yaxın dostudur.

3. Qəşəm İsabəyli nə vaxt və harada anadan olmuşdur?

Qəşəm İsabəyli 14 avqust 1948-ci ildə Kürdəmirin Xəlsə kəndində anadan olmuşdur.

4. Qəşəm İsabəylinin ilk kitabının adı nədir və neçənci ildə nəşr olunmuşdur?

5. Qəşəm İsabəylinin ilk kitabı “Balaca,bap-balaca” kitabı, 1982-ci ildə nəşr olunub.

6. Uşaqlar, Qəşəm İsabəylinin hansı nağıllarını tanıyırsınız?

Qəşəm İsabəylinin “Samar at minir”, “Şah və qarışqa”, “Cin”, “Şehirli tütək”, “Şam nağılı”, “Nağıl-nağıl məkanı”və s. kitablarını tanıyıyıq.

Qəşəm İsabəylinin yaradıcılığı ilə uşaqları yaxından tanış etmək üçün kitabxanada həmçinin bir çox söhbətlər də aparmaq olar. Məsələn, söhbətə aşağıdakı kimi başlamaq olar:

“Bildiyiniz kimi, Q.İsabəylinin yaradıcılığının böyük bir hissəsi respublikamızın müstəqilliyi dövrünə təsadüf edir. Yaratdığı “Şirvanəşr” nəşriyyatı və “Cik-Cik”qəzeti də bu dövrdə meydana gəlmişdir. Q.İsabəyli yaratdığı “Cik-Cik” qəzetinə abunəçi yığmaq üçün “Bu boyda yalan olmaz” adlı məqaləsində yazırdı:

“Cik-Cik” də işıq üzü gördü. Kimə dedim, oxumusanmı? Soruşdu “Neçəyədi?” Dedim: “Bir dəstə keşnişə”. Dedi: “O qəzeti oxuyarlar ki, orada qeybət var, kiməsə sataşmaq var. Əslində “Cik-Cik”in taleyi Q.İsabəyli üçün uşaq ədəbiyyatının taleyi idi. Buna görə də məqsədinə çatmaq üçün jurnalistikanın hər cür priyomlarından istifadə edirdi. Gah xatirə danışır, gah da ədəbiyyatımızın nümunələrindən misallar gətirərək insanları səfərbərliyə çağırırdı.

Oxucu toplamaq, onları qəzetin ətrafında birləşdirmək üçün müasirləri olan uşaq mətbuat orqanlarını da bu işə səfərbər etməyi məqsəduyğun sayırdı. Q.İsabəyli: “Lap yadımdan çıxmışdı. Bu “Cik-Cik” ki var, dünyaya gələndən gözü qalıb qapıda. Deyirəm: “Nə olub, ay “Cik-Cik”! Bəs deyir ki, balam, mənəm bu “Savalan” qardaşım, bu “Göyərçin” bacım, bu “Günəş” babam nə əcəb mənə gözyadınlığı vermirlər?! Deyirəm: “Ay sağ olmuş, bəlkə xəbərləri yoxdu?” Qayıdıb nə desə yaxşıdı:

**“Quzunu alan olmaz,
Ağıla salan olmaz!
Deyirlər, yarım gəlir,
Bu boyda yalan olmaz?!”**

“Yəqin olmaz!”

Q.İsabəyli yaradıcılığa başlaması haqqında belə yazır:

“İndiki kimi yadımdadır, təzə-təzə dördüncü sinfə gedirdim. Bir axşam şam yeməyindən sonra evdə hərə bir işlə başını qatmışdı ki, yuxu gələncə darıxmasın. Mən də pəncərənin qarşısındakı stola sinəmi dayayıb, başımı əyib, yazırdım. Birdən elə bil məni vurub ayıtdılar. Baxdım ki, yazdığım sətirlərin hamısı altbaalt düzülüb, özü də boyca bir-birindən fərqlənmir. Demə bacım da mənə göz qoyurmuş.

O dəqiqə dəftəri qapıb, evdəkilərə göstərdi:

-Baxın ey, Qəşəm şeir yazıb!

Söz ıldırım sürətilə sabahı məktəbə də gedib çıxdı. Tərs kimi birinci dərşimiz də riyaziyyatdan idi. Bibər kimi acı bir müəllimimiz vardı. Kəndin uşaqlarının qorxduğu bir varlıq vardısı o da həmin riyaziyyat müəllimi idi.

Bəli, riyaziyyat müəllimi sinfə girən kimi, hansısa dili qurtlanmış məni “satdı”.

-Müəllim, Qəşəm şeir yazıb.

Müəllim jurnalı stolun üstünə atıb, çəp-çəp mənə baxdı. Tez sıçrayıb ayağa durdum.

-De gəlsin!

Qıpqırmızı olmuşdum. Gözümü yerə dikib qorxuqarışq utancaqlıqla gülümsünürdüm.

-Demədim, de gəlsin?

Başımın üstünü alan qara-qorxunu bir-təhər sovuşdura bildim. Şeirin adı “Moskva ulduzu” idi. Bu minvalla yüzlərlə dəftərin sinəsini söküb, minlərlə qələm başı yedim...” Bəli, Q.İsabəyli etiraf edir: “Əvvəllər az oxuyub, çox yazardım. Sonralar dərk etdim ki, ürək quyu deyil, beli ha dərinə vursan da, faydası olmayacaq. Yaxşı yazmaq üçün çox oxumaq lazımdır. İndi çox oxuyub, az yazıram...” İndi isə kiçik yaşlı uşaqlar Q.İsabəylinin “Balaca, bap-balaca” adlı şeirini söyləyirlər.

Balaca bir toxumdum;

Balaca, bap-balaca.

Nəm torpağa toxundum;

Balaca, bap-balaca.

Gün çıxdı, yer isindi;

Balaca, bap-balaca.

Bir az da yerə sindim;

Balaca, bap-balaca.

Yerdən, Günəşdən yedim;

Balaca, bap-balaca.

Bir səhər də göyərdim;

Balaca, bap-balaca.

Torpağa kök salmışam;

Balaca, bap-balaca.

Lap göyə ucalmışam;

Balaca, bap-balaca.

Yubiley münasibətilə təşkil olunan tədbirlərdən biri də orta və böyük yaş qrup oxucular arasında keçiriləcək ədəbi-bədii gecədir. Ədəbi-bədii gecəyə kitabxanaçı bir ay qabaqcadan hazırlaşmalıdır. Bu tədbirin keçirilməsində əsas məqsəd oxucuları şairin həyat və yaradıcılığı ilə yaxından tanış etmək, onun şeirlərini, nağıl və povestlərini təbliğ etməkdir. Tədbirə şairin qələm yoldaşları, ədəbiyyat müəllimləri, məktəblilər dəvət olunmalıdır. Həmçinin tədbirə şairin özünü də dəvət etmək olar. Tədbir iki hissədən ibarət olmalıdır. Birinci hissədə şairin həyat və yaradıcılığı haqqında çıxışlar olmalı, qonaqlara söz verilməlidir. İkinci hissədə Qəşəm İsabəylinin uşaqlar haqqında yazdığı şeirlər səslənməli, nağıl və povestlərdən səhnəciklər göstərilməlidir. Aşağıda “Azərbaycanın görkəmli uşaq yazıçısı Qəşəm İsabəyli” adlı tədbirin ssenarisini nümunə üçün veririk:

Qəşəm İsabəylinin şeirlərindən bir parça səhnənin divarından asılır.

*Yazılıb alınımıza taleyimiz –yaddaş olub,
Sənin eşqində, İlahi, gözümüzdə yaş olub,
Həcərüləsvədi öpmək bizə məqsəd; baş olub,
Allah, Məhəmməd ya Əli!*

I Aparıcı:

Qəşəm İsabəyli Azərbaycan uşaq ədəbiyyatında bədii sözün qüdrətinə dəyər verən, uşaq psixologiyasının ciddi, həm də dərin müşahidəçisi kimi çox maraqlı əsərlər yazan və bütün bunların mayasını həyat gerçəkliklərindən əxz edən qələm sahibidir. Yazıçı bu sahədə araya-ərsəyə gətirdiyi poeziya və nəsr nümunələri ilə yetmişinci illərdən üzü bəri yol gəlir. Bu yollarda mədəni-mənəvi yaddaşımızı “Balaca, bap-balaca”, “Şam nağılı”, “Əkil-Bəkil”, “Ü-ü-ü”, “Nənəm təkdi” kimi əsərlərlə zənginləşdirib. Q.İsabəylinin yaradıcılığında həyata real baxış, mənəvi-əxlaqi tərbiyə, humanist duyğular, insanpərvərlik başlıca yer tutur. Bədii sözün ifadə tərzinə və sanbalına hər zaman həssaslıqla yanaşan Q.İsabəylinin irilixirdalı bütün əsərlərinin dəyəri də məhz bundadır. O, uzun zaman yaradıcı imkanlarını əsasən uşaq ədəbiyyatının inkişafına həsr etmişdir. Uşaq aləminə dərinləndən bələd olan, o aləmin ab-havasına çox ustalıqla daxil olan yazıçı Qəşəm İsabəylinin uşaq şeirləri oxucunu mütaliyəyə həvəsləndirir. Hətta uşaqlara kitab oxumaq vərdişini, səbrini, təmkinini aşılayır.

Qəşəm İsabəylinin uşaqlar və gənclər üçün yaratdığı əsərlər hələ bir neçə nəslin ədəbi tərbiyəsi ilə məşğul olacaq, onların milli-mənəvi dəyərlər əsasında formalaşmasında layiqli rolunu oynayacaqdır.

(Oxucular səhnəyə daxil olur Qəşəm İsabəylinin “Anam deyir...” adlı şeirini söyləyirlər)

I Oxucu:

Anam deyir “ye”,

Atam deyir”ye”.

Niyə yemirsən,

Ay bala, bir de?!

*****

Sən dilini vur

Bir bunacığa...

Mən də yemirəm

Düşüb acığa.

*****

Guya yeməsəm,

Yeməyəcəklər.

Yesəm, bir də “ye”

Deməyəcəklər?!

*****

II Oxucu:

**Bu buyruq nədi,
Doğrusu bezdim.
Utanmıram ki,
Öz evimizdi.**

*****

**Nə istəsəm var
Süfrədə ancaq
Qoymurlar adam
Yesin doyunca.**

*****

**Anam deyir “ye”
Atam deyir “ye”.
Yemirsən, bala,
Bəs niyə, bir de?!**

I Oxucu:

Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, Qəşəm İsabəyli Azərbaycan uşaq ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən biridir. O balacalar üçün həm gözəl şeirlər, həm də maraqlı nəsr əsərləri yaratmışdır. Yazıcının böyüklər üçün yazdığı hekayələr də olduqca qiymətlidir.

Onun böyüklər üçün yazdığı nəsr əsərləri ədəbiyyatımıza layiqli töhvədir.

Yazılarının birində Qəşəm İsabəyli özü haqqında belə etiraf edir: “Hələ ki mən çoxluq üçün uşaq yazıçısıyam. Hələ ki mənim sözü ciddiliyindən çıxartmaq bacarığımdan xəbərsizlər var. Mən özüm də indi-indi dərk eləmişəm ki, gərək yazdığın elə olsun ki, çap etdirəndə böyük alınsın. Axı indi kimin kitabı nə boydadırsa, özü də o boyda yazıçı sayılır.

İstedadlı şair və nasir Qəşəm İsabəylinin yeni nəslin formalaşmasında əvəzsiz rolu olmuşdur.

Q.İsabəyli “Şirvannəşr”in təsisçisi olduğu vaxtlardan cəmiyyətdə, ədəbi mühitdə daha işıqlı görünməyə başlamışdı. Qəşəm İsabəyli sənətə, ədəbiyyatımıza və mədəniyyətimizə açıq-aydın, təəssübkeş bir baxışla diqqətini artırmış, onun bu sahədə işgüzarlığı, bacarığı ağır zəhmətə qatlaşan əkin-biçin adamını xatırlatmışdı. Qollarını çirmələyib nəşriyyatı qurub-tikəndə, iş mühitini, yaradıcılıq mətbəxini sahmanlayanda, bir sözlə, iş-gücün əlindən macal tapmayanda elə sözün həqiqi

mənasında əkinçi oğlu əkinçi olmuşdu. Hələ “İşiq”da, “Şur”da işlədiyi vaxtlarda kitab nəşri sahəsində qazandığı təcrübəsini, texniki işlərdən tutmuş yaradıcılıq imkanlarına, xalqın dilinin, tarixinin, mədəniyyətinin inkişafına xidmət edən əsərlərin üzə çıxarılmasınadək gördüyü işlərdə bütün istəyini, bacarığını burda daha da təkmilləşdirmişdi. Doğrudur, bu gün respublikamızda çoxlu sayda yeni tipli nəşriyyat-mətbəə fəaliyyət göstərsə də, qətiyyətlə demək olar ki, bu çoxluğun içində “Şirvannəşr”in boyu, çəkisi və sanbalı aydın görünür. Q.İsabəylinin yaradıcılığında həyata real baxış, mənəvi-əxlaqi tərbiyə, humanist duyğular, insanpərvərlik başlıca yer tutur. Bədii sözün ifadə tərzinə və sanbalına hər zaman həssaslıqla yanaşan Q.İsabəylinin irili-xırdalı bütün əsərlərinin dəyəri də məhz bundadır. Bir sözlə qeyd etmək istəyirik ki, Q.İsabəyli bu gün respublikamızda barmaq sayına gələn nəşirlərdəndi.

(Oxucular Qəşəm İsabəylinin “Salam” şerini söyləyirlər)

Bir söz də bəxşiş olsun,

Sən də qat öz varına;

Qəşəm İsabəylidən

Balaca dostlarına...

Hə qoçağım durma, ha,

Ay əllərin var olsun!

Həmişə aldıkların

Nübar kitablar olsun!

İnanmağım gəlməyir,

Düzü gözümə vallah!

Bu sənmişən, əlində

Kitabımdır...Maşallah!?

Maşallah kamalına,

A hünərli, a səyli!

**Bu kitab, bu da ki, sən,
Bu da mən-İSABƏYLİ.**

S O N

Ədəbiyyat siyahısı:

- 1. İsabəyli. Q.** Ay külək, nə əsirsən : şeirlər. Bakı : Şirvanəşr, 2004. - 52 s.
- 2. İsabəyli. Q.** Avropa dəbi...Dar şalvarlar və qızlarımızın monqol ayaqları. Bakı : Şirvanəşr, 2007. – 44 s.
- 3. İsabəyli.Q.** Bir qarıyla bir qoca dingilim-fis oynar gecə : Hekayələr. Bakı Şirvanəşr, 2006. - 40 s.
- 4. İsabəyli. Q.** Bir qəlbin məhəbbət etirafları : Hekayət. Bakı : Şirvanəşr, 2006. - 52 s.
- 5. İsabəyli. Q.** Bu şəhər mənə göz dağı olub. Bakı : Şirvanəşr, 2011. - 198 s.
- 6. İsabəyli. Q.** Cin : nağıl-povest .Bakı : Şur və Cik-Cik, 1993. - 32 s.
- 7. İsabəyli. Q.** Elnur, Əkil və onların başına gələnələr : nağıl. Bakı : Şirvanəşr, 2011. - 76 s.
- 8. İsabəyli.Q.** Əlifba-Krossvord. Bakı: Şirvanəşr, 1999.-8 s.
- 9. İsabəyli.Q.** Əlli yaşında : Bakı : Şirvanəşr, 1998. - 31 s.
- 10. İsabəyli. Q.** Göydən üç alma düşdü. Bakı : Şirvanəşr, 1999. - 16 s.
- 11. İsabəyli. Q.** Nənəm təkdi. Bakı : Cik-Cik, 1995. - 48 s.
- 12. İsabəyli. Q.** Nənəm təkdi : şeirlər .Bakı : Şirvanəşr, 2008. - 84 s.
- 13. İsabəyli. Q.** Ölü bilər, mən bilərəm... : Satirik hekayələr. Bakı : Şirvanəşr, 2007. - 232 s.
- 14. İsabəyli. Q.** Samur at minir : Yumor. Bakı : Şirvanəşr, 2006. - 40 s.
- 15. İsabəyli. Q.** Şehirli tütək. Bakı: Şirvanəşr, 2000.-16 s.
- 16. İsabəyli. Q.** Şamaxı-Şam nağılı : Poema. Bakı : Şərq-Qərb, 1996. - 16 s.

Haqqında:

1. Xəlilova A. Azərbaycanın görkəmli uşaq yazıçısı Qəşəm İsabəyli. Bakı: Şirvanəşr, 2011.-250 s.

